

Malmö stad

Miljöförvaltningen

Tjänsteskrivelse

Datum: 2023-10-30

Vår referens:

Erik Ormegard Utredare

Epost:

erik.ormegard@malmo.se

Diarienummer:

MN-2023-9918

Remiss från kommunstyrelsens arbetsutskott om Samråd om förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet

Sammanfattning

Havsplanerna är statens vägledning vid anspråk på användning av områden i havet. Denna remiss berör regeringens beslut om nya områden för energiutvinning i havsplanerna för att möjliggöra energiutvinning till havs med cirka 120 TWh. För Malmö är den huvudsakliga ändringen att Sjollen, ett grundområde i Malmös och Kävlinges vatten, anges som område för energiutvinning. Miljöförvaltningen ställer sig positiv till förslaget eftersom området är utpekad som prioriterat för vindkraft i översiktsplanen för Malmö. Miljöförvaltningen har dock synpunkter på andra delar av förslaget med hänsyn till att havsplanerna ska möjliggöra utbyggnaden av havsbaserad vindkraft, som krävs för att säkerställa en trygg och hållbar elförsörjning. Miljöförvaltningen förutsätter också att områdets höga naturvärden beaktas i framtida tillståndsprövning samt att man vidtar de anpassningar som krävs för att angivna användningar ska kunna samexistera.

Förslag till beslut

1. Miljönämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande.

Beslutsunderlag

- [Här kommer namnet på de handlingar som ligger till grund för beslutsförslaget hämtas in automatiskt. Du behöver inte skriva något under denna rubrik.]

Beslutsplanering

Miljönämndens ordförandeberedning 2023-11-03

Miljönämndens presidium 2023-11-06

Miljönämnden 2023-11-14

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en remiss från Havs- och vattenmyndigheten angående samråd om förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet till bland annat miljönämnden för samråd. Svar önskas senast 2023-11-03 men anstånd har begärts och meddelats så att svar lämnas direkt efter miljönämndens sammanträde 2023-11-14.

Den 10 februari 2022 fattade regeringen beslut om Sveriges första havsplaner, uppdelade i Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Denna remiss berör det beslut som regeringen fattat om nya områden för energiutvinning i havsplanerna för att möjliggöra energiutvinning till havs med ytterligare 90 terawattimmar (TWh), utöver de cirka 20–30 TWh som möjliggörs av områdena i de beslutade havsplanerna.

Havsplanerna är statens samlade vägledning till myndigheter, kommuner och regioner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av områden i havet. Havsplanerna ska bland annat bidra till att skapa förutsättningar för Sveriges framtida behov av utvinning av fossilfri energi. I detta ska planeringen stödja Sveriges energimål genom att skapa förutsättningar för utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Havsplanernas vägledning innebär dock varken förbud eller några bindande restriktioner. Övervägandena i havsplanerna är strategiska och långsiktiga och ska integrera näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål.

I havsplanerna anges användningar av områden. De användningar som anges är de som har bedömts som mest lämpliga. Annan användning inom området ska anpassas till de angivna användningarnas förutsättningar och behov vid

förvaltning, planering och tillståndsprövning. Om fler användningar anges på samma plats bedöms samexistens vara möjlig och dessa har företrädare framför annan användning. Anpassningar kan behövas för användningar som bedöms kunna samexistera. Där en av flera användningar utgörs av utredningsområde behöver framtida prövningar eller planeringsomgångar visa om samexistens är möjlig. Statligt planeringsansvar i territorialhavet överlappar med planeringsansvaret som kommuner har enligt plan- och bygglagen.

För att anlägga en vindkraftpark till havs krävs bland annat tillstånd som provas av mark- och miljödomstolen eller regeringen. Det innebär att det inte finns någon garanti om att få tillstånd för vindkraft i områden där energiutvinning har företrädare enligt havsplanerna. Ansökan om tillstånd för vindkraft kan även göras för områden som inte är angivna i havsplanerna. I tillståndprocesser provas energiprojekt gentemot funktioner och värden som ska bevaras. Krav för anpassning ställs då i förhållande till lokala förutsättningar och planerad verksamhet.

I förslaget om ändrade havsplaner anges att de föreslagna områdena inte räcker till för att nå uppdragets målsättning om att ge förutsättningar för 120 TWh i årlig elproduktion från havsbaserad vindkraft. Det konstateras även att i det slutgiltiga förslaget till regeringen behöver flertalet av de alternativa områdena för energiutvinning ändras till prioriterade områden.

För alla förslag till områden för energiutvinning anges att särskild hänsyn behöver tas till totalförsvarets intressen, och i vissa av områdena även till höga naturvärden. För havsområdet Sydvästra Östersjön och Öresund beskrivs förutsättningarna för vindkraft som goda med hänsyn till vindförhållanden och bra djupförhållanden för bottenbaserade vindkraftverk. Ett stort behov av elproduktion i södra Sverige lyfts även fram. Osäkerheter kring vindkraftens påverkan på försvarsintresset och kumulativa effekter på naturvärden innebär dock att alla områden med energiutvinning i Östersjön, förutom två, föreslås utgöra utredningsområden. För dessa områden behöver framtida prövningar eller planeringsomgångar visa om samexistens för olika användningar är möjlig och om anpassningar i så fall behövs.

Två områden i plankartan (beteckning Ö287 och Ö298) ligger i Malmö. Dessa avser Lillgrund respektive grundområdet Sjollen. Förslagen för dessa områdens användning beskrivs i följande tabell.

Område	Användning	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens	Motivering till företräde
Lillgrund	Energiutvinning, Natur	Totalförsvarets intressen	Energiutvinning ges företräde framför yrkesfiske	Riksintresseanspråk för vindbruk ges företräde enligt 3 kap. 10 § miljöbalken företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Det finns en vindkraftpark i området. Yrkesfiskets behov tillgodoses i närliggande område.
Sjollen	Energiutvinning, Yrkesfiske, Sjöfart	Höga naturvärden (fågelområde), Totalförsvarets intressen	Allmänt intresse av väsentlig betydelse för energiutvinning med anpassning till sjöfart och yrkesfiske	Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk bedöms kunna anpassas för att samexistera med sjöfart och yrkesfiske.

Konsekvensbeskrivning

Havs- och vattenmyndigheten har genomfört en omfattande konsekvensbeskrivning av förslaget till ändrade havsplaner som utgör underlag för miljöförvaltningens bedömning.

Miljöförvaltningens bedömning

I Malmös geografiska område kan miljöförvaltningen konstatera att den huvudsakliga skillnaden mellan den nu gällande havsplanen och föreliggande förslag är tillkomsten av området Ö298 som omfattar en del av Malmös och Kävlinges havsområden, på sjökortet utpekade som grund-området Sjollen. Beteckningen som ”energiområde” innebär att områdets huvudsakliga användning ska vara energiproduktion. För området ska även särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen samt till höga naturvärden (fågelområde).

Ur ett energistrategiskt perspektiv är miljöförvaltningens bedömning att det är positivt att Havs- och vattenmyndigheten föreslår Sjollen som område för energiutvinning, eftersom området länge varit utpekade som prioriterade för större vindkraftsetableringar i översiktsplanen för Malmö. I samband med en pågående projektering av havsbaserad vindkraft i området har dess potential att producera el beräknats motsvara ungefär hälften av det årliga elbehovet i Malmö. Områdets unika förutsättningar avseende exempelvis elnätsanslutning innebär samtidigt möjligheter för en särskilt snabb och samhällsekonomiskt kostnadseffektiv etablering av havsbaserad vindkraft. Ur ett energistrategiskt perspektiv är det av stort intresse för Malmö att det skapas bättre förutsättningar för etablering av havsbaserad vindkraft vid Sjollen genom att området pekas ut som prioriterade för energiutvinning i havsplanen.

En vindkraftsetablering på Sjollen riskerar att påverka närliggande Natura 2000-områden i Lommabukten och runt Salholm och kan även komma att påverka riksintresset för yrkesfisket som omfattar den södra delen av Sjollen-området. I nyligen antagna Naturvårdsplan för Malmö 2023–2030 pekas området ut som värdeklass 1 (högsta klass) på grund av sin rika variation av bottenmiljöer och djur- och växtarter. Enligt remissförslaget ska särskild hänsyn tas till höga naturvärden och totalförsvarets intressen. Det allmänna intresset av väsentlig betydelse för vindbruk bedöms kunna anpassas för att samexistera med sjöfart och yrkesfiske. Miljöförvaltningen förutsätter att områdets höga naturvärden beaktas i framtida tillståndsprövning samt att man vidtar de anpassningar som krävs för att angivna användningar ska kunna samexistera.

Det är positivt att förslagen till ändrade havsplaner i allmänhet syftar till att bidra till Sveriges fossilfria energiförsörjning genom utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Miljöförvaltningens bedömning är dock att positiva effekter av havsbaserad vindkraft inte beskrivs i tillräcklig om-fattning i förslagets konsekvensbeskrivning. Elproduktion från havsbaserad vindkraft resulterar inte bara i minskade utsläpp av växthusgaser genom att ersätta fossila alternativ i elsystemet. Utbyggnaden av fossilfri el är dessutom en förutsättning för elektrifieringen som är nödvändig för sektorer med stort klimatavtryck, så som transportsektorn och olika industrier. Den billiga elen som produceras från havsbaserad vindkraft främjar inte bara näringslivets gröna tillväxt utan innebär också lägre elräkningar för privatpersoner. I nuläget är Malmö och Skåne beroende av överföring av el från norra Sverige och andra länder. En ökad självförsörjningsgrad i södra Sverige skulle därför stärka regionens resiliens genom att öka leveranssäkerheten, en viktig del av Sveriges totalförsvar. Det är dessutom en faktor som i större utsträckning bör beaktas i avvägningen om den havsbaserade vindkraftens påverkan på försvarets intressen i havsområdet.

Trots att syftet med ändringen av havsplanerna är att skapa större möjligheter för 120 TWh el-produktion till havs innebär förslaget att det fortsätter vara otydligt var havsbaserad vindkraft ska prioriteras. Det skapar en stor risk för att underskottet på elproduktion i södra Sverige kvar-står. Fler områden där energiutvinning tydligt prioriteras behöver pekas ut i Östersjön för att havsplanerna ska vara vägledande, i enlighet med regeringens beslut, för den skyndsamma utbyggnad av havsbaserad vindkraft som krävs för att säkerställa en trygg och hållbar elförsörjning i regionen.

Processen för att bygga havsbaserad vindkraft är i nuläget väldigt omfattande och tar lång tid. Ju tidigare som projektering av vindkraft kan få stöd i havsplanerna desto bättre. Att områden för energiutvinning pekas ut i havsplanerna kommer dock troligtvis inte ha en så stor påverkan på tidsåtgången för processen eftersom tillstånd för havsbaserad vindkraft oavsett behöver prövas av mark- och miljödomstolen eller regeringen. För vindkraft i territorialvatten kan kommuner även stoppa etableringar på skönsmässig grund genom det kommunala vetot. Behovet att på-skynda processen att bygga ut den

havsbaserad vindkraften på fler sätt än genom havsplanerna behöver därför
framstå tydligare i förslaget.

Ansvariga

Rebecka Persson
Miljödirektör

[Förnamn Efternamn]
Avdelningschef
[Avdelningen X]